

Nr 21.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 1 februari 1952 dagtecknad proposition, nr 47, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden anhållit om riksdagens yttrande angående följande i nämnda protokoll omförmälda, av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut, nämligen

1) Konvention (nr 99) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.

2) Rekommendation (nr 89) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.

3) Konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

4) Rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

5) Rekommendation (nr 91) angående kollektivavtal.

6) Rekommendation (nr 92) angående frivillig förlikning och skiljedom.

Texterna till förenämnda konventioner och rekommendationer ha såsom bilagor (*Bil. A—F*) fogats till propositionen, vartill utskottet får hänvisa.

I propositionen avstyrkes svensk ratificering av konventionerna. Rekommendationerna anses icke böra föranleda någon åtgärd från svensk sida.

Internationella arbetskonferensens trettiofjärde sammanträde hölls i Genève under tiden den 6—29 juni 1951. I sammanträdet deltog representanter för 60 medlemsstater, av vilka 50 sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetar- och arbetsgivarsidorna. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation.

Enligt artikel 19 av Internationella arbetsorganisationens stadga skola de ovan nämnda konventionerna och rekommendationerna underställas riksdagen.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehäft en före propositionens avlämnande inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 417, vari fru *Nilsson* och herr *Dahlgren* föreslagit, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att konventionen från

den Internationella arbetskonferensen 'om lika lön för manlig och kvinnlig arbetskraft för arbete av lika värde' framlägges för riksdagen».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopa till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Konvention (nr 99) och rekommendation (nr 89) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.

Över förevarande konvention och rekommendation har *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet* inhämtat *yttranden* från socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Svenska lantarbetareförbundet och Svenska lantarbetgivareföreningen. Remissinstanserna ha samtliga ställt sig avvisande till svensk anslutning till konventionen och rekommendationen. Därvid har framhållits — bland annat — att vårt lands högt utvecklade förhandlings- och kollektivavtalsväsen gjorde ett statligt ingripande för ett minimilönesystem varken behövt eller önskvärt.

För egen del har *delegationen* på de i yttrandena till delegationen anförda skälen hemställt, att konventionen angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket icke måtte ratificeras av Sverige samt att rekommendationen i ämnet med hänsyn till i vårt land rådande förhållanden icke måtte föranleda någon åtgärd.

Föredragande departementschefen har i propositionen anfört:

»Med hänsyn till de i ärendet uttalade mycket bestämda erinringarna mot ett frångående av hittills i vårt land tillämpade metoder för lönesättningen inom jordbruket finner jag i likhet med delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, att konventionen angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket icke bör ratificeras av Sverige samt att rekommendationen i ämnet ej bör föranleda någon åtgärd från svensk sida.»

Konvention (nr 100) och rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Över denna konvention och rekommendation har *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet* inhämtat *yttranden* från socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Likalönskommittén, Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Yrkeskvinnors samarbetsförbund.

Socialstyrelsen anförde, att den icke för närvarande kunde förorda anslutning till konventionen och rekommendationen. Styrelsen ansåge sig kunna konstatera, att likalönsprincipen vore accepterad — ehuru ej i praktiken helt genomförd — på statsförvaltningens område samt vidare i fråga om

de kommunala tjänstemännen så till vida som att enhetliga löneskalor tillämpades för män och kvinnor samt dessutom på några få avsnitt av den kollektivavtalsreglerade arbetsmarknaden. I övrigt förelåge stora ojämnheter i löneläget mellan manliga och kvinnliga arbetstagare. Även med beaktande av vad som åtgjorts och alltjämt åtgöres i vårt land i riktning mot bättre anpassning till en likalönsprincip, ansåge sig styrelsen knappast kunna tillråda, att vårt land gäve sitt förord till en internationell reglering av mera tillförbindande slag på detta område.

Arbetsmarknadsstyrelsen hänvisade till tidigare avgivna yttranden, vari styrelsen deklarerat sin principiella uppfattning, att arbetsmarknadens parter skulle vara fria och av lagstiftning obundna i sitt avtalsarbete. Denna ståndpunkt vidhölle styrelsen, och styrelsen funne därför, att Sverige ej kunde ratificera konventionen. Styrelsen anslöte sig till de synpunkter rörande riktlinjer för hur likalönsprincipens genomförande kunde underlättas, som rekommendationen omfattade. Utan att taga ställning till i övrigt föreslagna åtgärder ville styrelsen sålunda framhålla rekommendationens värde som pådrivande faktor, när det gällde att öppna vägen för kvinnorna till nya arbetsområden och vidgade utbildningsmöjligheter och därmed även till ökade förutsättningar för en utjämning av löneoligheterna mellan manlig och kvinnlig arbetskraft.

Likalönskommittén, som enligt direktiven skall utreda frågan om likalönsprincipens genomförande inom den egentliga statsförvaltningen och det statsunderstödda kommunala skolväsendet, d. v. s. inom det statligt reglerade lönesystemet, upplyste, att kommitténs uppfattning av likalönsprincipens innebörd överensstämde med den i konventionens artikel 2 lämnade definitionen av begreppet »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde». Kommittén konstaterade, att likalönsprincipen, d. v. s. principen om lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift, icke vore genomförd i det svenska statliga lönesystemet och att detta således icke f. n. stode i överensstämmelse med konventionen.

Kommittén ämnade i sitt betänkande belysa och diskutera de invändningar, som gjorts och göras mot likalönsprincipen. Härvid komme kommittén att bl. a. framlägga undersökningar om de kvinnliga statstjänstemännens frånvarofrekvens, yrkesbeständighet och pensioneringskostnader. Kommittén hade emellertid kommit till den uppfattningen, att det slutliga målet bör vara likalönsprincipens fullständiga genomförande i det statliga lönesystemet. Av kommitténs betänkande komme att framgå, vilka allmänna förskjutningar i de »kvinnliga» tjänsternas löneställning, som likalönsprincipens genomförande skulle påkalla. Däremot kunde det självfallet icke ankomma på kommittén att bedöma, i vilken takt det vore möjligt att omändra det statliga lönesystemet till full överensstämmelse med likalönsprincipen och sålunda med konventionen om »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde».

Landsorganisationen anslöt sig begreppsmässigt till konventionens definition »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde» men kunde på anförda skäl om den praktiska tillämpningen av konventionen icke tillstyr-

ka dess ratificering från svensk sida. I den mån rekommendationen ginge ut på lagstiftning rörande den allmänna arbetsmarknadens löner avstyrktes den.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Tjänstemännens centralorganisation* delade uppfattningen att ratificering icke borde ifrågakomma.

Yrkeskvinnors samarbetsförbund utgick ifrån att konventionen icke komme att ratificeras för Sveriges del, då ett statligt ingripande av den art som avsåges i konventionen icke torde vara tänkbart i vårt land, där arbetsmarknadens parter gjorde anspråk på fri förhandlings- och avtalsrätt. Förbundet anförde — bland annat — att det enligt förbundets uppfattning borde vara en självklar sak, att riksdagen anslöte sig till rekommendationens punkt 1 a), innebärande tryggandet av tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde beträffande samtliga anställda inom den centrala statsförvaltningen.

För egen del har *delegationen* anfört bland annat följande. Av de till delegationen avgivna yttrandena över konventionen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde framginge, att samtliga hörda myndigheter och organisationer vore av den uppfattningen, att konventionen icke borde tillträdas av Sverige. Delegationen anslöte sig till denna uppfattning, framför allt med hänsyn till att en ratificering av konventionen skulle innebära ett frångående av den hittills allmänt godtagna principen om rätt för arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakterna genom fria avtalsförhandlingar träffa överenskommelser om löneförhållanden. Delegationen funne några särskilda åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen icke för närvarande påkallade.

Föredragande departementschefen har i propositionen anfört:

»I fråga om en svensk anslutning till konventionen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde har jag samma uppfattning som delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet och jag avstyrker följaktligen, att konventionen ratificeras av Sverige.

Rekommendationen i ämnet uppdrager bl. a. vissa riktlinjer i fråga om åtgärder, ägnade att främja köns likställighet på arbetsmarknaden. I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen vill jag framhålla rekommendationens värde som pådrivande faktor, när det gäller att skapa ökade förutsättningar för en utjämning av löneolikheterna mellan manlig och kvinnlig arbetskraft. Vad rekommendationen härvidlag i detalj innehåller bör övervägas av arbetsmarknadens parter, särskilt det organ — arbetsmarknadens nämnd för kvinnofrågor — som tillsatts av Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen gemensamt. Några åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen finner jag med hänsyn härtill icke för närvarande påkallade.

Vad slutligen beträffar frågan huruvida här förevarande internationella reglering bör särskilt beaktas i samband med lönesättningen för statsanställda, finner jag i likhet med delegationen, att bedömandet av denna fråga bör anstå till dess den statliga kommitté — Likalönskommittén — som sysslar med hithörande spörsmål redovisat resultatet av sitt utredningsarbete.»

Rekommendation (nr 91) angående kollektivavtal samt rekommendation (nr 92) angående frivillig förlikning och skiljedom.

Delegationen har i anslutning till avgivna yttranden uttalat, att rekommendationen angående kollektivavtal på flera punkter vore oförenlig med i Sverige tillämpad ordning. Skäl torde icke föreligga att vidtaga sådana ändringar i gällande svensk lagstiftning eller praxis, att rekommendationens nu angivna bestämmelser uppfylldes. Vad anginge rekommendationen i övrigt torde med hänsyn till den svenska lagstiftningen på området anledning saknas att för vårt lands del vidtaga några ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Det sist sagda gällde enligt delegationens mening jämväl rekommendationen angående frivillig förlikning och skiljedom.

Föredragande departementschefen har under hänvisning till vad delegationen anfört icke funnit anledning föreligga för Sveriges del att vidtaga några åtgärder med anledning av rekommendationen angående kollektivavtal eller rekommendationen angående frivillig förlikning och skiljedom.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till vad föredragande departementschefen yttrat beträffande förevarande, av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens fattade beslut. Utskottet hemställer,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört;

B. att motionen II: 417 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 februari 1952.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Nils Elowsson, Wahlund, Sunne, Wistrand, Nerman och Bengtson;

från andra kammaren: herr Hellbacken, fru Nordgren, fru Johansson i Norrköping, herr Hagård, fröken Höjer, herrar Carlsson i Bakeröd, Wiklund i Stockholm och Svensson i Göteborg.